

csak azok kerülnek börtönbe, akiknek a cselekménye és a személye egyaránt indokolja azt, hogy szabadságvesztést alkalmazzanak velük szemben. Ebben az esetben már úgy kellene megvalósítani a minőségi előkészítést, hogy abban a nyomozástól a büntetésvégrehajtás hatékonyságáig minden információ szerepel, és a magatartási szabályok megállapításánál például a személyiségre szabott normák kerüljenek kijelölésre, amelyek azután a pártfogó felügyelő munkáját tényelegetesen segítenék. A pártfogó felügyelő és a bv. bíró ma még valahogy lebeg a levegőben, keresi helyét a társadalomban. Pedig mindkét intézmény igen nagy lehetőséggel rendelkezik a bűnismétlés megelőzése szempontjából.

Utoljára pedig Szabó András kollégám hozzászólására szeretnék röviden reagálni. Eszembe jutott az a néhány éve hangoztatott gondolata, amelyben messzemenően síraszallt a garanciákért, messzemenően figyelmeztetett arra, hogy kísérletezni csak a garanciák keretei között lehet. Én nem akarom védeni ezt a nevelés-fejlesztési koncepciót, mert életképesnek bizonyult. E koncepción belül a garanciák keretei között bőven van lehetőség a kísérletezésre, különösen a gyógyító-nevelő csoportnál a pszichopáták egyéb kezelési módjánál, az alkoholelvonó kezelésnél és így tovább. Az ennél további kísérletezésekkel szemben azonban óvatos vagyok, hiszen jogász is vagyok. Nem szabad elfelejteni, hogy a büntetésvégrehajtás tartama alatt az elítélt kiszolgáltatott állampolgár. A túlságosan szabadosan megvalósított kísérletezések Nyugaton kiábrándító csődöt jelentettek. Ez arra figyelmeztet, hogy csak lépésről lépésre haladjunk.

Dr. Sárkány István (*r.őrnagy, a Rendőrtiszti Főiskola szakcsoportvezetője*) hozzászólása:

Az elhangzott előadás és a hozzászólások során több alkalommal történt utalás a megelőzésre és a társadalom védelmére. Hozzászólásom e két kérdéshez kapcsolódik.

Tíz évvel ezelőtt, 1974. július 1-én lépett hatályba az 1974. évi 9. sz. tvr., mely bevezette Magyarországon a szigorított őrizetet. Készítettem egy felmérést a tárgyalt intézkedés gyakorlati alkalmazásáról – lényegét illetően a Váci Büntetésvégrehajtási Intézettől származó adatok alapján –, melyet most vázlatosan ismertetek.

Az elmúlt tíz év során mintegy 2100 esetben rendeltek el a bíróságok szigorított őrizetet. Az említett adatból egy évre lebontott átlagszámítás azonban nem ad hű képet e jogintézmény hatályosulásáról, mert a szigorított őrizet elrendelésében egy fokozatos csökkenés, vagy talán helyesebb azt mondani, hogy egy leépülés figyelhető meg. Az említett tvr. hatálybalépése után évi mintegy 350; a Btk. hatálybalépése után mintegy 70–75 esetben rendeltek el a bíróságok a szigorított őrizetet. Volt olyan év is, amikor ez a szám 44-re csökkent, ami azt jelenti, hogy – Budapestet is ideértve – ez év alatt a megyénkénti átlag alig haladta meg a 2 elrendelést. Idetartozó adat az is, hogy 1983-ban a közel 5000 többszörös visszaeső közül – akiknek zöménél a Btk. 78. § (1) bekezdésében meghatározott egyéb feltételek is adottak voltak – csak 79 fővel (1,6 %) szemben alkalmazták a bíróságok a szigorított őrizetet.

Kiterjesztettem a vizsgálatot arra is, hogy milyen bűncselekményi körre vonatkozott a szigorított őrizetek elrendelése. E tekintetben a vagyoni elleni bűncselekmények részesedése mintegy 80 %-os. Ez pedig kétféle problémát jelent.

Jelenleg a vagyoni elleni bűncselekmények számaránya az összbünyözésen belül kb. 60 %-ra tehető. Megjegyezni kívánom, hogy ebben a vagyoni elleni gondatlan bűncselekmények is szerepelnek, ami viszont figyelmen kívül marad a szigorított őrizet elrendelésénél. Ehhez képest a bűncselekmények kevesebb mint 60 %-ára a szigorított őrizetek elrendelésének 80 %-a jut. Ezen viszonylag könnyű lenne segíteni. Az alapvető problémát az jelenti, hogy milyen összetételű a 80 %-on túli „maradék”? Az elrendeléseknek mintegy 10–15 %-a jut az erőszakos bűncselekményekre. Olyan bünyözési körülmények között, amikor az erőszakos bűncselekmények száma jobb esetben stagnál, de inkább emelkedik, a szigorított őrizetek elrendelése – e téren – stagnál, de inkább csökken. Ez a gyakorlat pedig – úgy tűnik – nincs összhangban e jogintézmény eredeti rendeltetésével.

A felmérést kiterjesztettem arra is, hogy a szigorított őrizet milyen tar-

tamú szabadságvesztés-büntetéshez kapcsolódott a leggyakrabban. Megállapítható, hogy vagy a két éves minimumhoz, vagy ahhoz közel álló büntetés-kiszabás volt a gyakori. Figyelemmel arra, hogy a szigorított őrizetese kb. 80 %-a két év után ideiglenesen szabadul, a problémák az alábbiakban összegezhetők:

először: a tárgyal jogintézmény gyakorlati alkalmazása – mint az az eddigiekből is kiderült – csekély,

másodszor: a szigorított őrizet a törvényben megállapított minimális vagy ahhoz közel álló szabadságvesztés-büntetéshez kapcsolódik, és végül

harmadszor: a szigorított őrizetesen 80 %-a a Btk. szerinti legrövidebb idő elteltével ideiglenes elbocsátottá válik.

Az ideiglenes elbocsátások valamennyi adatáról talán felesleges lenne itt szólni, arra azonban utalnék, hogy a maximális időtartamot, vagyis az öt évet a szigorított őrizetesek mindössze 2 %-a töltötte ki.

Az ideiglenes elbocsátás megszüntetésének a törvény szerint két esete van: az egyik a lehetséges, a másik a kötelező. Megszüntethető az ideiglenes elbocsátás, ha az elbocsátott a pártfogó felügyelet magatartási szabályait megszegi, illetve, ha a tárgyal idő alatt elkövetett szándékos bűncselekmény miatt a bíróság javító-nevelő munkára vagy pénzbüntetésre ítéli.

A még bűncselekménynek nem minősülő magatartási szabályszegés miatt az utóbbi két év alatt kb. 100 személlyel szemben szüntették meg az ideiglenes elbocsátást, míg a szándékos bűncselekmény elkövetése miatt kiszabott javító-nevelő munka vagy pénzbüntetés címén az ideiglenes elbocsátást még egyetlen ízben sem szüntették meg.

Más a helyzet a tárgyal időszakban elkövetett, szándékos bűncselekmény miatt kiszabott szabadságvesztés büntetéssel, mely a Btk. szerint kötelezően maga után vonja az ideiglenes elbocsátás megszüntetését. Erre hivatkozással az utóbbi két év során 600 esetben szüntették meg az ideiglenes elbocsátást. Ez más szóval azt jelenti, hogy az ideiglenesen elbocsátottak zöme ún. visszavont őrizetessé válik, vagyis az az ideiglenes elbocsátás előtti feltételezés, hogy nem követ el újabb bűncselekményt, többnyire alaptalannak bizonyul.

Kiterjesztettem a vizsgálatot arra is, hogy az ideiglenes elbocsátást vétség és büntett szerinti bontásban milyen bűncselekmények esetén szüntették meg a leggyakrabban.

A vétségek zömében a lopásra, a sikkasztásra, a csalásra, a közveszélyes munkakerülésre; a büntettek többségükben a lopásra, a rablásra, a kifosztásra, a garázdaságra, a hivatalos személy elleni erőszakra, az erőszakos közöslésre és a szemérem elleni erőszakra korlátozódtak.

A felsorolt bűncselekmények közül kizárólag a lopás 75–80 %-ban eredményezte az ideiglenes elbocsátás megszüntetését.

Az egyszer szigorított őrizettel sújtott, majd ideiglenesen elbocsátott személlyel szemben újabb szigorított őrizet is elrendelhető. A Btk. nem zárja ki, hogy ismételten ideiglenes elbocsátottá váljon az ilyen szigorított őrizetes. Jelenleg nem éri el a 10 főt az e körbe tartozó személyek száma. Ez a gyakorlat – véleményem szerint – szintén nincs összhangban e jogintézmény eredeti rendeltetésével.

Összegezve: úgy gondolom, hogy a szigorított őrizet elrendelésének gyakorisága nem biztosítja a legveszélyesebb bűnelkövetői kategóriával szemben a társadalom szükséges védelmét, ebből következően nem szolgálja megfelelően az egyéni és az általános megelőzést sem.

Végezetül – e fórumot is felhasználva – szeretnék köszönetet mondani a Rendőrtiszti Főiskola Büntetésvégrehajtási Tanszéke vezetőjének, a Váci Büntetésvégrehajtási Intézet parancsnokának és az IM Statisztikai Csoportja vezetőjének a segítő közreműködésért.